

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA BİLİM VE TEKNOLOJİ

*Alpaslan OKUR**

ÖZET

Türkçe dersi, ilköğretim programlarında, haftalık ders saati bakımından en fazla krediye sahiptir. Çünkü Türkçe dersi, sadece dilimizi öğretmiyor en güzel örnek metillerle genel kültür ve bilgi bakımından öğrencilerin gelişimine de katkıda bulunuyor. Bu sebeple, Türkçe dersinde ders kitapları önemli bir araçtır. İçerisinde verdiği bilgi bakımından her türlü metin bulunabilir. Bunlardan biri de bilim ve teknoloji konularıdır. İçinde bulunduğumuz bilişim çağında çocuk, bilim ve teknoloji ile çok erken yaşlarda tanışmaktadır. Bilim ve teknolojik ürünlerle iç içe yaşarken bunlar hakkında daha geniş bilgilere ulaşması ise okul çağında olmaktadır. Çocuğun, okulda eğitimin erken yıllarında teknolojiyi tanınması Türkçe dersi aracılığıyla olmaktadır. Çünkü eğitimde öğretim dil ile gerçekleşir. Erken yıllarda sağlam bir ana dili öğretimi vermeyi amaçlayan Türkçe dersi, kitaplar aracılığıyla her türlü metni araç olarak kullanır. Eğitimin ilerleyen dönemlerinde, teknoloji ve bilim konuları başka derslerde de verilmeye başlanır. Hatta bu konuları doğrudan veren “Bilişim Teknolojileri” adlı bir ders varken, 2011-2012 eğitim öğretim yılından itibaren bu ders kaldırılmıştır. Çünkü bu konular, diğer derslerin içeriklerine uygun bir şekilde dağıtılmıştır. Durum böyle olunca da ilerleyen dönemlerde Türkçe ders kitaplarında ilim ve teknoloji konuları daha önemli hale gelmiştir.

Bu araştırmada, MEB tarafından onaylanmış ve Türkiye'nin değişik yerlerindeki okullarda okutulan 6-8. sınıflar Türkçe dersi kitapları incelenmiştir. Kitaplarda öncelikle “Bilim ve Teknoloji” teması tespit edilerek metinler incelenmiş, daha sonra da diğer temalardaki bilim ve teknoloji içerikli metinler incelenerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Bilim, Teknoloji, Türkçe Ders Kitabı, Metin

SCIENCE AND TECHNOLOGY IN TURKISH TEXTBOOK

ABSTRACT

Turkish lesson has the maximum loan in terms of hours per week in primary school programs. Turkish lesson, not only teach our language also contributes development of students in terms of liberal education and knowledge with the most beautiful example of the texts. For this reason, Turkish textbook is an important tool in Turkish lesson. In terms of information given in textbook, can be found all types

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, El-mek: aokur@sakarya.edu.tr

of text. One of them is also subjects of science and technology. A child gets acquainted with the science and technology at early age in the information age that we have. While a child nested lives science and technology products; reaching more info about these, actualizes in school age. The child's recognizing technology in education early age comes true with Turkish lesson. Because teaching accrues with language in education. Turkish lesson that aims teaching a sound mother language at early years uses as a tool all of types text with books. In later periods, technology and science subjects of education are also started teaching in other lessons. Even, while there is a lesson 'Information Technologies' that given directly these subjects, this lesson has been removed since 2010-2011 academic year. Because these subjects were distributed properly other lessons contents. Under the circumstances, in later periods science and technology subjects have been more important in Turkish textbooks.

In this study, 6-8 classes Turkish textbooks that approved by MEB and taught Turkey's different parts were searched. Primarily in textbooks, texts were searched by determining 'Science and Technology' topic; later digger topics science and technology-content texts were evaluated by searching.

Key Words: Education, Science, Technology, Turkish Textbook, Text

1. GİRİŞ

Bilgi ve bilgiye ulaşma insanlık tarihi boyunca en önemli nitelik olarak yerini almıştır. Bilgiye sahip olan toplumlar güçlü olarak nitelendirilirken bilgiye nasıl ulaşılacağını ve bilginin nasıl kullanılacağını, üretileceğini bilen toplumlar daha güçlü toplum olarak dünyada etkin bir rol oynamaktadır. Bu yönüyle toplumlardaki değişim ve gelişimin, bilginin yayılması ve üretilmesinde etkin rol alan teknolojinin yakından takip edilmesi ve etkili kullanılması ile gerçekleştiği düşünülmektedir.

Toplumlardaki değişim, gelişim ve bilginin yayılması eğitimle olur. Eğitim ailede başlar fakat formal eğitim kurumlarında etkin bir program dahilinde düzenli şekilde verilir. Okullarda bilgi, bilime dayalı ve akla uygun bir şekilde öğretilir. Bilginin öğretilmesi sınıf seviyesi yükseldikçe daha kapsamlı olur. Bilginin öğretilmesi için de herkesin ortak şekilde kullandığı bir bilim dilinin olması şarttır. Bu bilim dili o topluluğun konuştuğu ana dilidir.

Türkçe dersi, Türkçeyi ana dili olarak öğretmesinin yanında diğer derslere de kaynak ders görevi yapmaktadır. Bütün derslerin çatısı konumunda olarak onları koruyan ve geliştiren bir ders görevi görmektedir. Çünkü Türkçe ders kitapları, her sınıfta diğer derslerin konularını da kapsayan bilgi verici metinlerden oluşmaktadır. Bu metinler arasında bilim ve teknoloji konuları da bulunmaktadır.

Günümüzün de önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkan teknoloji, tarihin her aşamasında toplumlar açısından önemini korumuştur. Teknoloji günümüzdeki boyutlarıyla olmasa da insanın tarih sahnesine çıktığı zamandan itibaren çevreyle etkileşimi ve ihtiyaçlarını karşılama konusunda kolaylıklar sağlamıştır (Horzum, 2003). Bilinen ilk hesap makinesi olarak abaküsün icadından günümüze teknoloji insan hayatının vazgeçilmezlerinden biri olmuştur.

Alkan'a (1987) göre insan hayatı için bu kadar önemli olan teknoloji, bilimin üretim, hizmet, ulaşım vb. alanlardaki sorunlara uygulanması olarak ifade edilebilir. Alkan, Deryakulu ve

Şimşek'e (1995) göre teknolojinin önemli bir işlevi de eğitimle kazanılan bilgi, beceri ve yeteneklerin işe koşulması ile doğaya hâkim olma sürecini gerçekleştirmedir. Bu yönüyle teknoloji, bilim ve uygulama arasında köprü görevi görmektedir. Teknoloji, bilimin ürettiği bilgiyi uygulamaya aktararak uygulamadaki problemlerin çözülmesini ve bilgi birikiminin artmasını sağlamaktadır.

Bilim ve teknolojinin karşılıklı etkileşimi, teknolojik araçların hızla artmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Aynı şekilde teknolojiadaki ilerlemeler de bilimin gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu gelişim günümüzde bilimsel bilginin daha da hızlı artmasına neden olmaktadır. Kesim'e (2002) göre günümüzde küresel bilgi her beş yılda ikiye katlanırken bunun 2020 yılında 72 günde bir olacağı tahmin edilmektedir. Bunun en önemli etkeni olarak teknolojik araçların artması gösterilebilir. Günümüzde teknolojik araçlar insan hayatının her alanında insanın hayatını kolaylaştırmak üzere etkin olarak kullanılmaktadır.

Özellikle bilgisayar, internet ve mobil araçlardaki gelişim; dünyayı, her yönüyle kolay erişilebilir bir ülke ya da şehir haline getirmektedir. Bu araçlarla yeni bilgi ve gelişmelere anında dünyanın her tarafından erişilebilmektedir. Bu durum, bilgi ve iletişim teknolojilerini insan hayatının önemli ve değişmez birer parçası haline getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde eğitim ortamları, iş ortamları ve çalışma yöntemleri hızla değişmektedir. Eğitim ve iş ortamlarında verilen emek ve gerçekleşen yoğun çalışmalar ile günümüzde teknoloji daha hızlı olarak üretilmeye başlamıştır (Hoşcan, 2001). Teknoloji üzerinde gerçekleştirilen yoğun çalışmalarla birlikte teknoloji okur-yazarlığı önemli bir kavram haline gelmiş, bunun sonucunda teknolojinin etkilediği en önemli alanlardan biri olan eğitim alanında, eğitimde teknolojinin kullanımı ve teknoloji kullanımına yönelik eğitimlerin yapılmasının önemi her geçen gün biraz daha artmıştır.

Bilim ve teknolojinin etkisiyle küçülmekte olan dünyada, her alanda global bütünleşme yönünde büyük gelişmeler kaydedilmektedir. Gelişmiş toplumlar, ileri düzeyde teknolojiye sahip ve bu teknolojiyi her alanda kullanan toplumlar haline gelmiştir. Bilim ve teknoloji çağdaş kültürü şekillendiren en önemli etmenler olmuştur. Bilim ve teknoloji, toplumları ve toplumsal kurumları değiştirmektedir. Böyle bir gelişme ve değişim ortamında eğitime de bilimsel ve teknolojik nitelik kazandırmak kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler eğitim sisteminin yapısını, öğrenme-öğretme ortamlarını ve öğrenme etkinliklerini etkilemektedir. Bu nedenle sunulan eğitimin kalitesini artırmada teknolojiyi kullanmak temel hedeflerden biri olmuştur.

1.1. Eğitimde Bilişim Teknolojileri

Günümüz toplumlarını oluşturacak olan bireylerden, bilişim teknolojilerine hâkim olmaları ve gereksinimlerini karşılamada bu araçları ihtiyaçlarına uygun olarak kullanabilecek yeterlilikte olmaları beklenmektedir. Bu durum ancak etkili bir eğitimle, etkili bir eğitim ise teknoloji ile gerçekleşebilecektir. Teknolojik araçlar öğretimde kullanılırken öğretimin amacı haline getirilme yerine öğretimde yardımcı bir rol üstlenebilirler. Eğitimde teknolojiden faydalanma da ihtiyaç doğrultusunda yapılmalı ve aşırıya kaçılmamalıdır.

Günümüzde eğitimde kullanılan bilişim teknolojileri arasında bilgisayarlar ön plana çıkmaktadır. Bilgisayarlar bankacılıktan araba sektörüne, eğlence sektöründen, televizyona kadar üretim aracı olarak oldukça yararlanan bir araç haline gelmiştir. Bilgisayarların insan hayatında vazgeçilmez bir unsur haline gelmesi ile birlikte eğitim-öğretim ortamlarında kullanılması da zorunluluk haline gelmiştir. Bilgisayarların sahip olduğu tümleşik yapı (pek çok aracı içerme) özelliği eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan diğer bilişim teknolojilerinden daha çok kullanılmasını sağlamıştır. Bu yönüyle bilgisayarlar eğitimde üretim, iletişim ve öğretim aracı olarak kullanılmaktadır (Yalın, 2000).

Turkish Studies

Günümüzde bilgisayarlar hemen hemen her türlü eğitim hizmetinde kullanılmaktadır. Eğitim yönetimi, ölçme ve değerlendirme, rehberlik, öğrenci işleri, dokümantasyon işleri, eğitim araştırmaları vb. bilgisayarların en çok kullanıldığı eğitim hizmetlerinin başında gelmektedir. Tüm bu hizmetlerde bilgisayarın kullanımı önem arz ederken özellikle öğretim uygulamalarında bilgisayarın kullanımı çok önemli görülmüştür. Bilgisayarların elektronik kitap ve materyal görünümündeki yazılımların öğretimde kullanılması ile ilk uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Öğretim aracı olarak bilgisayarların kullanılması, eğitim-öğretim etkinliklerinin yürütülmesinde bilgisayarlardan yararlanılması sonucu oluşan uygulamaları ifade etmektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde bilgisayarlar, bilgiyi sunma, öğrenciyi yönlendirme, uygulama yapma ve değerlendirme amacıyla kullanılabilir. Bilgisayarın eğitim amacı ile ilk kullanılmaya başladığı ülke İtalya'dır. İtalya'da bilgisayarların okullara ilk girişi 1967 yılında gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ise bilgisayarı eğitimde yaklaşık on yıl sonra kullanmaya başlamıştır. Günümüzde ise bilgisayar ve internetin eğitim amaçlı kullanımında en ileri ülke konumundadır (Şimşek, 1998).

Ülkemizde bilişim teknolojileri ile ilgili yeterlikleri kazandırmayı temel alan ders, 2007 yılına kadar bilgisayar dersi olarak adlandırılmaktaydı. Bu ders 2007 yılından itibaren bilişim teknolojileri dersi olarak adlandırıldı ve bilişim teknolojileri öğretmenleri tarafından ilköğretim düzeyinde öğrencilere verildi. Bilişim teknolojileri dersi, 2006 yılında uygulamaya konulan yeni öğretim programına göre ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar haftada bir ders saati olacak şekilde seçmeli ders olarak belirlendi. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (TTKB) kararıyla 2007-2008 öğretim yılından itibaren 4. ve 5. sınıflarda haftalık ders saati sayısı 2'ye çıkarılmış (TTKB, 2007), son olarak da 20.07.2010 tarihli kurul kararı ile bilişim teknolojileri dersi ilköğretim birinci kademedemden tamamen kaldırılmış, haftada bir saatlik seçmeli bir ders olarak yalnızca ilköğretim ikinci kademedemde verilmeye başlanmıştır (TTKB, 2010).

2012'ye kadar uygulanan Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programında üç temel öğrenme alanı (temel işlemler ve kavramlar, bilişim teknolojilerinin kullanımı ve bilişim teknolojilerinde ileri uygulamalar) ve bilişim teknolojilerinin kullanımı sırasında uyulması gereken sosyal değerleri göz önüne alan iki öğrenme alanına ait kazanımlar (bilişim teknolojilerinde bilimsel süreç, bilişim teknolojileri etiği ve sosyal değerler) bütün programa dağıtılmıştır (TTKB, 2010). Bu programda öğrenme alanları ile ilgili kazanımların düzeyleri 8 basamağa ayrılmış, 1, 2 ve 3. basamak temel seviye, 4 ve 5. basamak orta seviye ve 6, 7 ve 8. basamak da ileri seviye olmak üzere sınıflandırılmıştır. Ayrıca öğretmenler her eğitim-öğretim yılı başlamadan önce öğrenci özelliklerine uygun olan öğretim programı basamağını seçmekte özgür bırakılmıştır. Bunun yanında TTKB (2010) Bilişim Teknolojileri Öğretim Programında, çağın gerisinde kalmak istemeyen ülkelerin bunun ancak bilişim teknolojileri eğitimine sahip bireylerin yetiştirilmesiyle mümkün olabileceği ve teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni yeterlilik olduğunu; bu yeterliklerin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, bilişim teknolojileri yeterlilikleri, eleştirel düşünme, karar verebilme, beklenmeyen durumlarda ortama hâkim olabilme ve grup içerisinde çalışabilme olmak üzere 8 ana başlık altında toplanmanın mümkün olduğunu belirtmiştir.

Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programındaki kazanımlar; temel işlemler ve kavramlar, kullanım, ileri uygulamalar, bilimsel süreç, etik ve sosyal değerler olmak üzere 5 başlık altında toplanabilir. Temel işlemler ve kavramlarla ilgili kazanımlar bilişim teknolojilerinin temel kavramları, teknolojinin doğası ve rolü, sağlık ve güvenlik, bilgisayar okur-yazarlığı, bilgi ve bilişim güvenliği alt öğrenme alanlarını içermektedir. Kullanımla ilgili kazanımlar resim, kelime işlemci, elektronik tablolama, veri tabanı ve sunu programları, iletişim gibi alt öğrenme alanlarını içermektedir. İleri uygulamalarla ilgili kazanımlar, programlamaya giriş, nesne tabanlı programlama ve web tasarımı alt öğrenme alanlarını içermektedir. Bilimsel süreçle ilgili

kazanımlar bilişim teknolojileriyle ilgili sahip olduğu becerileri diğer alanlarla ilişkilendirir ve problem çözmeye kullanmasını içerir. Etik ve sosyal değerlerle ilgili kazanımlarda ise bilgiye erişim ve iletişim konusunda sahip olması gereken etik kuralları ve değerleri içermektedir (Arıkan, 2010).

1.2. Türkçe Dersinde Bilim ve Teknoloji

Bilimsel değişim ve gelişmelere eğitim sistemi duyarsız kalmaz. Türk eğitim sisteminde bunun ilk örnekleri Tanzimat Döneminde görülmektedir. Osmanlı'da eğitim sisteminin bilim ve teknolojiye gelişmelere duyarsız kalması, Osmanlı'nın her alanda geri kalmasına sebep olmuştur. Tanzimat Döneminde eğitim alanındaki ıslahatlar Batı'nın hayli gerisinde olan bilim ve teknolojiyi yakalamaya yöneliktir.

Batı'yı bilim ve teknolojiye yakalama yenilikleri her ne kadar askerî alanda yapılmış gibi görünse de ilk olarak eğitim sisteminde gerçekleştirilmiştir. Çünkü askeri alan da olsa bilim ve teknolojiye değişim ve gelişmeler eğitimle takip edilebilir. Bu sebeple ders müfredatları ve ders kitapları Batı'ya uyarlanmış, oradaki bilim ve teknolojiye gelişmeler Osmanlı'ya da yansıtılmaya çalışılmıştır (Akyüz, 1989; Ergun ve Duman, 1996; Yıldız vd. 2010).

Batı'ya uyarlanan müfredat ve ders kitaplarının dili çok önemlidir. Bu dönemde herkes tarafından anlaşılabilir bir Türkçe ön plana çıkararak hem ilk okuma yazma programlarında Türkçeye önem verilmiş hem de çevrilen kitaplarda yaşayan Türkçe'nin kullanılmasına dikkat edilmiştir. Osmanlı'nın kuruluşundan beri ihmal edilen Türkçe, yavaş yavaş dikkate alınan bir konu oluyordu.

I. Meşrutiyet döneminde oluşturulan anayasanın (Kanunu-ı Esasî) 18. maddesine konulan "Devletin resmî dili Türkçedir ve devlet hizmetine girecekler için Türkçeyi öğrenmek zorunludur." hükmü ve II. Meşrutiyet döneminde de "Devletin resmî dili olan Türkçenin, devletin ilköğretim okullarında da öğretilmesi zorunludur." hükmü, artık Türkçenin öğretiminin devletin kontrolüne ve sorumluluğuna geçtiğini gösteriyordu (Yıldız vd., 2010). Devletin sorumluluğunda ve kontrolünde olan Türkçenin öğretimi de önemli bir mesele haline geliyordu.

O dönemden başlayarak, Cumhuriyet döneminden günümüze kadar öğretim programlarında Türkçe öncelikli olarak yer almıştır. Çünkü bir eğitim sisteminde ilk öğrenilecek ve geliştirilecek olan olgu, ait olduğu ülkenin ana dili olacağı için hazırlanan her yeni programda Türkçe'nin öğretimi hep yerini korumuştur ancak yöntem ve içeriğinde değişiklikler olmuştur (Temizyürek ve Balcı, 2006). İlkokuldan liseye kadar hatta üniversitede bile zorunlu olan Türkçe/Türk dili dersleri elbette içerik ve yöntem bakımından aynı kalıpla başlangıçtan günümüze kadar devam edemez. Çağın gereksinimlerine ve toplumun ihtiyacına göre her derste olduğu gibi Türkçenin öğretiminde de bazı değişiklikler yapmak gerekir.

2012 yılında alınan karar ile ilköğretim birinci kademe bilişim teknolojileri yeterliliklerinin kazandırılmasına yönelik özel bir ders olan bilişim teknolojileri dersi kaldırılmış ve bu yeterliliklerin diğer derslerin (Türkçe, matematik, fen vb.) içinde kazandırılması gerekli hale getirilmiştir. Günümüzde oldukça önem taşıyan bilişim teknolojileri öğretiminin, öğrencilerin yetiştirilmesindeki en önemli dönem olan 7-12 yaş aralığında kaldırılmasının ileride bilgi toplumunun bireylerini oluşturacak öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olabilecektir. Bu yönüyle en büyük görev branş ve sınıf öğretmenlerine düşmektedir. Çünkü ilk ve orta öğretimde öğretmenler hem alanlarının derslerini yürütecek hem de bu derslerin içerisinde vakit buldukça bilişim teknolojileri yeterliği kazandıracaklardır.

2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan Türkçe Programı (MEB, 2006) bilindiği gibi yapılandırmacı yaklaşıma göre ana dil öğretimini uygulayarak ve yaşayarak gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Uygulayarak ve yaşayarak öğrenmenin kapsamına her

dersin konusu girer. Bilim ve teknoloji dersinin konuları da bunlardan biridir. Kaldırılan bu dersin boşluğunu doldurabilecek derslerin başında şüphesiz ki Türkçe gelir. Tabii ki Türkçe dersi de bu ihtiyacı ders kitaplarıyla karşılayabilecektir.

Türkçe Programı, Türkçe öğretimini uygulayarak ve yaşayarak gerçekleştirmeyi şu hedefler doğrultusunda amaçlamıştır (MEB, 2006:4):

√ Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

√ Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,

√ Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

Ayrıca bu programla öğrencilere; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik ulaştırılması gereken temel kazanımlar olarak sıralanmıştır (MEB, 2006:5).

Türkçe ders kitaplarının içeriği Türkçe Programında (MEB, 2006) ve MEB Ders Kitapları Yönetmeliğinde (MEB, 2012) belirtilmiştir. Tematik yöntemle hazırlanan Türkçe ders kitaplarında aynı konuları içeren metinler bir tema altında toplanmıştır. Coşkun'a (2005) göre, böylelikle öğrenci başka disiplinlerden de edindiği bilgilerle yeni şeyleri anlamlı bir biçimde ilişkilendirir.

Türkçe ders kitaplarında bütün sınıflarda *Atatürk* teması, sadece 6. Sınıflar için *sevgi* teması, sadece 7. sınıflar için *milli kültür* teması ve sadece 8. sınıflar için de *toplum hayatı* teması zorunludur. Bunun yanında *okuma kültürü*, *alışkanlıklar*, *kavramlar ve çağrışım*, *iletişim*, *uzay ve mekan*, *duygular*, *güzel sanatlar*, *bilim ve teknoloji* gibi pek çok tema da yayınevi ve/veya yazar(lar)ın tercihinin bırakılmıştır. Toplam 6 tema olması gereken ders kitabındaki her temada en az 4 metin olma şartı bulunmaktadır. Yine metinlerin en az bir tanesinin dinleme metni olması ve öğretmenin kılavuz kitabında ve/veya cd. ortamında olması gerekmektedir. (Okur, 2010). Bu farklı temalardaki metinler, gerek dinleme metni olarak gerekse de okuma metni olarak farklı türlerde çıkmaktadır. Arı (2011), yaptığı araştırmasında farklı yayınevlerinin farklı türlerle bu metinleri öğrenciye sunduklarını belirtmiştir.

Özellikle *bilim ve teknoloji* teması ile *iletişim* teması bilim ve teknolojiyi doğrudan ilgilendiren temalardır. Çünkü *bilim ve teknoloji* temasının alt teması olarak *iletişim*, *buluşlar*, *teknoloji ve hayat*, *bilgisayar* gibi alt temalar bulunurken yine *iletişim* temasında da *kitle iletişim araçlarının* bulunması bilim ve teknoloji konulu metinlerin bulunması demektir. Bu durum teknoloji ve bilim ile ilgili metinlerin sadece bu temalarda olabileceği anlamına da gelmemektedir. Diğer temalarda da bilim ve teknoloji ile ilgili metinlere rastlanabilir. Öte yandan *bilim ve teknoloji* ile *iletişim* teması seçmeli tema olduğu için yazar(lar) veya yayınevinin tercihinin bağlı olarak da bırakılmayabilir. Bu sebeple öğrencilere ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla bilim ve teknolojiyi aktarmak, sadece adı geçen temalardaki metinlerin görevi değildir ve sadece bu temalarda bilim ve teknolojiyi aramak doğru bir yaklaşım değildir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada *doküman analizi* kullanılmıştır. Doküman analizinde resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi söz konusudur (Ekiz, 2009).

Bu çalışmanın araştırma birimini Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca onaylanmış, Tebliğler Dergisi'nin çeşitli sayılarında yayımlanmış ve bu araştırmanın yapıldığı tarihlerde (2010/2011 eğitim öğretim yılı) okullarda ders kitabı olarak okutulan Türkçe 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Yönetmelik gereğince bir ders kitabının beş yıl okutulma süresi olduğundan Tebliğler Dergisi'nin son beş yıldaki sayıları taranarak ders kitabı olarak duyurulmuş Türkçe ders kitapları belirlenmiştir. Bu doğrultuda Tebliğler Dergisi'nin 2587 (Ağustos 2006), 2596 (Mayıs 2007), 2606 (Mart 2008) ve 2640 (Ocak 2011) sayılarında liste olarak yayınlanmış (ayrıca 2009'un çeşitli sayılarında da *Kurul kararınca* kabul edilmiş) 51 Türkçe ders kitabı (6.sınıf 12, 7. sınıf 20 ve 8. sınıf 19) tespit edilmiştir. Evren içinden yaygın olarak Türkiye'nin değişik illerinde okutulmakta olan ve kolay ulaşılabilen on yedi Türkçe ders kitabı seçilerek analiz edilmiştir.

2.1. Amaç ve Problem Durumu

Bu çalışmada aşağıdaki kriterler (bkz. 2.3 Uygulama) doğrultusunda belirlenen Türkçe ders kitapları taranarak bütün temalar ve metinler gözden geçirilmiştir. Böylelikle Türkçe ders kitabındaki metinlerin müfredattan kaldırılan Bilişim Teknolojileri dersinin boşluğunu ne derece doldurulabileceğini gözlemlemek amacıyla metinler tasnif edilmiştir.

Tema ve metinler gözden geçirilip tasnif edilirken;

√ Türkçe ders kitaplarında bilim ve teknoloji teması var mıdır?

√ İletişim teması bilişim ve teknoloji içerikli midir?

√ Bilim ve teknoloji ile iletişim teması dışındaki temalarda bilim ve teknoloji içerikli metinler var mıdır?

√ Bilim ve teknoloji içerikli metinler hangi türlerde verilmiştir?

√ Bilim ve teknoloji içerikli metinler hangi konulara değinmiştir?

gibi problem durumlarına dikkat edilmiştir.

2.1. Sınırlılıklar

Bu çalışma on yedi Türkçe ders kitabı ile sınırlıdır. Bu on yedi kitap şunlardır: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları (6, 7, 8. sınıflar), Koza Yayınları (6, 7, 8. Sınıflar), Pasifik Yayınları (6, 7, 8. sınıflar), Özgün Yayınları (7, 8. sınıflar), Doku Yayınları (6. sınıf), Evren Yayınları (6. sınıf), Tuna yayınları (6. sınıf), Harf Yayınları (7. sınıf), Erdem Yayınları (8.Sınıf) ve TAV Yayınları (8. sınıf). Bu on yedi ders kitabındaki (ayrıca öğretmen kılavuz kitaplarındaki veya CD'lerdeki dinleme metinleri) 526 metin ile sınırlıdır.

2.2. Uygulama

Araştırmada belirlenen ders kitaplarındaki metinler okunarak içeriğine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma yapılırken gerek öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler gerekse öğretmen kılavuz kitabındaki metin üstü ve metin altı sorular dikkate alınarak bilim ve teknoloji içerikli metinler belirlenmiştir. Belirlenen metinler analize tabi tutulmuştur. Özellikle *bilim ve teknoloji* teması ve *iletişim teması* doğrudan bilim ve teknoloji ile ilgili olduğu için bu temalar ayrıca incelenmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen metinler aşağıda tablo şeklinde ayrıntılı bilgileriyle verilmiştir (bkz. Tablo 1). Tabloda, metnin içeriği hakkında bilgi verilirken bilim ve teknoloji ile ilgili konu ve anahtar sözcükler *eğik* şekilde ifade edilerek metinlerin öz konusu çıkarılmıştır.

Bu araştırmada gerek öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler gerekse öğretmen kılavuz kitabındaki metin üstü ve metin altı sorular da dikkate alınarak ders kitaplarındaki bilim ve

Turkish Studies

teknoloji içerikli metinler belirlenmiştir. Belirlenen bu metinlerde, metinlerin ana konu olarak bilim ve teknolojiyi işleyip işlemediğine, bilim ve teknoloji hakkında öğrencilere bilgilendirici bir şeyler verip vermediğine, bilim ve teknolojiden hep güzel ve olumlu bahsedip bahsetmediğine bakılmamıştır.

Bu çalışmada, metinlerin iletilerinden (mesaj) en az birinin bilim ve teknoloji olduğuna, doğrudan veya dolaylı bir şekilde bilim ve teknolojiden bahsetmesine, bilim veya teknolojiden olumlu veya olumsuz bahsederek faydalarının yanı sıra zararlarına da değinmesine bakılarak ilgili metinler belirlenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1: Türkçe Ders Kitaplarında Tespit Edilen Bilim ve Teknoloji İçerikli Metinler

Tema	Metin Numarası, Adı (Türü), İçerik ve Yazar/Kaynak	YAYI NEVİ
6.SINIF		
Bilim ve Teknoloji	<p>1. Edison (Biyografi)</p> <p><i>Ampülün</i> mucidi olan Edison'un hayat hikayesi ve onu bu bilim yolculuğuna götüren şartlar anlatılmıştır. Metin üstü ve metin altı sorular aracılığıyla diğer elektrikli aletler ve teknolojik ürünlerin yaşantımıza olan katkılarına ulaşmaları sağlanmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Güner Ümit</p>	KOZA
	<p>2. Alo...Graham Bel (Tiyatro)</p> <p>Graham Bel ve tarafından icat edilen <i>telefon</i> bir tiyatro oyunuyla canlandırılmıştır. Oyun esnasında başka teknolojik yayınların da sınıfa getirilmesiyle öğrenciye bazı kavramlar tanıtılmaya çalışılmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Ülker Köksal</p>	
	<p>3. Geleceğin Dünyası (Hikaye)</p> <p>Teknolojinin geçmişten günümüze hayatımıza kazandırdığı kolaylıklara bakıldığında artık teknolojinin hayatımızın bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Gelecekte de bu gelişmelerin devam edeceği ve teknoloji ile iç içe olunacağı vurgulanmıştır. Kıyafetten giyeceğe, ulaşımdan iletişim ve eğitime pek çok konudaki muhtemel teknolojik gelişmelere yer verilmiştir. Metin üstü ve metin altı sorularda da geleceğe yönelik <i>muhtemel teknolojik gelişmeler</i> hakkında öğrencilerle beyin fırtınası yaptırılmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Ruth Musgrave</p>	
Atatürk	<p>4. Atatürk ve Bilim (Biyografi)</p> <p><i>Atatürk'ün</i> eğitim yaşamından kesitler alınarak <i>bilime</i> verdiği değer ve bilime verilen bu değer sonucu elde edilen başarısı anlatılmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Güneş Kazdağlı</p>	PASİFİK

Turkish Studies

Okuma Kültürü	<p>5. Kitaplar ve Gelişen Teknoloji (Münazara)</p> <p><i>Teknolojik gelişmelerin ve kitap okumanın karşılaştırıldığı münazara şeklindeki metinde öğrencilere “teknolojik gelişmeler, özellikle bilgisayar ve internete dayalı bu gelişmeler kitap okumanın önüne geçmemelidir” mesajı verilmiştir.</i></p> <p style="text-align: right;">Sevinç Sakman</p>	
Doğa ve Evren	<p>6. Uzay Denen O Yer (Deneme)</p> <p>Bilim ve araştırmanın önemine değinerek <i>uzay</i> ile ilgili bir takım bilgi verilen bu metinde metin üstü ve metin altı sorularda öğrencinin uzay ve gökyüzüne dair bilgisi ölçülmüştür. Bilimin, insanlığı uzaya kadar götürdüğüne değinilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Helen Sharman</p>	DOKU
Güzel Sanatlar	<p>7. Sinemalarda Yaşamak (Deneme)</p> <p><i>Sinemacılığın tarihinden bir kesit verilen bu metinde geçmişe olan özlemin yanında teknolojik gelişmelerin sinemacılığı da nasıl geliştirdiği konu edilmiştir.</i></p> <p style="text-align: right;">Oktay Akbal</p>	EVREN
Doğa ve Evren	<p>8. Küreselleştik Isınıyoruz(Haber Yazısı)</p> <p><i>Küresel ısınmanın bütün dünya için tehlike oluşturduğuna değinilmiştir. Küresel ısınmanın sebeplerinden birinin de <i>teknolojiyi</i> etkili ve yerinde kullanmamamızdan kaynaklandığı vurgulanmıştır.</i></p> <p style="text-align: right;">Ayşenur Değer</p>	TUNA
Duygular	<p>9. Sevgisiz, Işıksız ve Mektupsuz Kaldık (Deneme)</p> <p>Daha duygu ve samimiyet yüklü <i>mektubun</i> yerini <i>telefonun</i> alması ile teknolojik gelişmelerin bazı alışkanlıklarımızın yerine geçme endişesi üzerinde durulmuştur.</p> <p style="text-align: right;">Ali Çolak</p>	
Bilim ve Teknoloji	<p>10. Bu Evle Uzayda Bile Yaşanır (Haber)</p> <p>“Altyapısız Yaşam Üniteleri” projesi kapsamında Japonya’da teknolojik bir ev projesiyle bilim dünyasının gündemine oturan bir Türk bilim adamından bahsedilmiştir. Gazeteden alınan bir haber metni ile <i>yaratıcılığın ve teknolojinin sınırlarının olamayacağı</i> üzerinde durulmuştur.</p> <p style="text-align: right;">Bahar Çuhadar</p>	
	<p>11. Televizyoncu Ali (Hikaye)</p> <p><i>Televizyon bağımlılığının birçok çalışmalardan ve sosyal aktivitelerden alıkoyacağı belirtilerek metin üstü ve metin altı sorularda da televizyonun izlenilmesi ama bunda da seçici olunması gerektiği belirtilmiştir.</i></p> <p style="text-align: right;">Gülçin Alpöge</p>	

	<p>12. 1999-2000 Hayalleri (Deneme)</p> <p>1970’li yıllardan başlayarak kısa bir teknolojik gelişim tarihçesinin verildiği metinde, 2000’li yıllarda ise özellikle eğitim alanında olmak üzere <i>muhtemel teknolojik gelişmelerden</i> bahsedilmiştir. Bu muhtemel teknolojik gelişmeler de aslında günümüzde uygulanmaya başlayan teknolojik gelişmelerdir.</p> <p style="text-align: right;">Mine Söğüt</p>	
	<p>13. İşleri Zor Yoldan Yapan Makineler(Deneme)</p> <p>Bazen ortaya atılan buluşlar işlerin kısa değil uzun yoldan yapılabileceğinden bahsedilen metinde, öğrencilere <i>teknolojik icatların</i> işlerimizi kolaylaştıracağından ziyade işlerimizi daha farklı yollarla da yapılabileceği bilinci verilmiştir. Öğrencileri bu yönde yeni fikirler yaratmaya teşvik etmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Banu Binbaşaran Tüysüzoğlu</p>	
	<p>14. Aleksander Graham Bell (Biyografi)</p> <p>A.Graham Bell’in çocukluğundan yaşadıklarından hareketle <i>telefonu</i> nasıl icat ettiğinin hikayesini anlatan metin, iletişim araçlarının tarihine kısaca değindikten sonra telefonun icadı ile ilgili de teknik bilgiler vermiştir.</p> <p>Şeker Çocuk Dergisi</p>	
	<p>15. Tuhaf Mucit (Hikaye)</p> <p>Belli başlı icatlar ve <i>mucitlerden</i> bahsedilerek var olan birşeylerin de icat edilebileceği belirtilmiştir. Fakat bunun bir <i>icat</i> olduğunu kabul ettirmenin de zorluğuna değinilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Peter Bichel</p>	
7. SINIF		
İletişim	<p>16. Sevgisiz, Işıksız ve Mektupsuz Kaldık* (Deneme)</p> <p>Daha duygu ve samimiyet yüklü olan <i>mektubun</i> yerini <i>telefonun</i> alması ile teknolojik gelişmelerin bazı alışkanlıklarımızın yerine geçme endişesi üzerinde durulmuştur.</p> <p style="text-align: right;">Ali Çolak</p>	MEB
Atatürk	<p>17. Bir İleti (Mektup)</p> <p>Normal mektubun yerini alan <i>elektronik mektup</i> örneği olan bu metin; içerik olarak milli kültür ve ahlak, milli birlik ve Atatürk’ün bu konulara bakışından oluşsa da elektronik mektubun artık <i>normal mektubu</i> devre dışı bıraktığını, etkili kullanılabilecek bir iletişim aracı olduğunu göstermiştir.</p> <p style="text-align: right;">Ahmet Kapulu</p>	KOZA

	<p>18. Akla, Bilime ve Gerçeğe Önem Vermek (Makele)</p> <p><i>Atatürk</i>'ün her zaman akla ve <i>bilime</i> önem verdiği, değişik toplantılarda bilim ile ilgili olarak yaptığı konuşmalarla desteklenmiştir. Memlekete en güzel hizmetin bilimsel ilerlemeler doğrultusunda yapılabileceği üzerinde durulmuştur.</p> <p style="text-align: right;">Tahsin Yücel</p>	HARF
Güzel Sanatlar	<p>19. Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak (Haber Yazısı)</p> <p><i>Teknolojiye</i> ulaşmak için azim ve çalışmanın yeterli olduğu mesajı verilmiştir. <i>Sinemaya</i> merak salan birinin azimle çalışarak nasıl bir sinema yönetmeni ve dünyaca ünlü olduğu üzerinde durulmuştur.</p> <p style="text-align: right;">Erkan Sevinç</p>	
8. SINIF		
Atatürk	<p>20. Atatürk ve Bilim (Makale)</p> <p><i>Atatürk</i>'ün <i>bilime</i> verdiği önem metinde öğrencilere <i>aktarılarak pozitif bilimlerin</i> bir milletin kalkınmasında en önemli unsur olduğunu, bilimin önündeki her türlü engeli yok etmek için de sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Ord. Prof. Aydın Sayılı</p>	MEB
Bilim ve Teknoloji	<p>21. Basından Teknoloji Haberler (Haber)</p> <p>Gazete ve dergilerden bilim ve teknoloji ile ilgili haber ve resimlerin verildiği metinde, teknolojinin insan hayatına kattığı kolaylıkların yanı sıra doğal yaşama verdiği olumsuz yönlere de değinilmiştir. Öğrencilerin <i>teknolojiyi</i> ilgili <i>dergi</i> ve <i>gazetelerden</i> takip edebilecekleri bilinci verilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Özcan Yağmur</p>	
	<p>22. Ekran Efendi'nin Tutsakları (Söyleşi)</p> <p><i>Televizyon bağımlılığının</i> insanları kendisine mahkum ettiği iletisinden hareketle, teknolojiden faydalanmanın ölçüsü anlatılmıştır. <i>Teknolojinin</i>, insanlığın faydasına olduğu ancak herşeyde olduğu gibi teknolojide de aşırıya kaçınca zarara dönüşebileceği üzerinde durulmuştur. Bu sebeple, teknolojinin insanlara değil, insanların teknolojiye hükmetmesi gerektiği mesajı verilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Ayşe Leyla İsmier</p>	
	<p>23. Anadolu'nun Bahti Açık Kara Treni (Söyleşi)</p> <p>İlk kullanımı ve kurulumu zamanında teknolojinin bir ürünü olan ve <i>ulaşım</i>da temel bir araç olan <i>trenin</i> Anadolu'daki serüveni anlatılmıştır. <i>Teknolojik gelişmeler raylı sistemde</i> de etkisini göstermiştir ve öğrencilere bu bilinç aktarılmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Mehmet Önder</p>	

Turkish Studies

	<p>24. Bilgisayar Yalnızlığı(Deneme)</p> <p><i>Bilgisayar başında geçirilen gereksiz ve uzun sürelerin insanı yalnızlığa ve sosyal olmayan bir ortama sürükleyebileceği üzerinde durularak metin üstü ve metin altı sorularla bu durum desteklenmiştir.</i></p> <p style="text-align: right;">Ali Çolak</p>	
Kişisel Gelişim	<p>25. Hayali Gerçeğe Dönüştüren Büyü (Söyleşi)</p> <p>Metin, içerik olarak yazma becerisinin öneminden bahsedip öğrencileri yazmaya özendirmiştir. Fakat yazabilmeye hayal ile başlayıp hayal ürünü olan pek çok isteklerini yapabilen birinden bahsettiği için öğrencilere “hayal ettiklerinizin gerçekleşebileceği” mesajı verilerek pek çok <i>buluş</i> ve <i>icatların</i> bile <i>hayal</i> ile başladığına değinilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Mürüvvet Kurt</p>	PASİFİK
Doğa ve Evren	<p>26. Gezegenimiz Isınıyor (Makale)</p> <p><i>Küresel ısınmanın bütün dünya için tehlike olduğu üzerinde durulmuştur. Küresel ısınmanın sebeplerinden birinin de teknolojiyi etkili ve yerinde kullanmamızdan kaynaklandığı vurgulanmıştır.</i></p> <p style="text-align: right;">Burcu Meltem Arık</p>	ÖZGÜN
	<p>27. Su ve Kirliliği (Makale)</p> <p>İnsan yaşamında en önemli yere sahip olan suyun önemini anlatıldığı metinde, teknoloji ve <i>sanayi gelişiminin</i> de etkisiyle <i>sukirliliğinden</i>, su kaynaklarımızı kaybetmemek için biraz daha dikkatli davranmamızdan bahsedilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">www.styd-cevreorman.gov.tr</p>	
Zaman ve Mekan	<p>28. Zaman Bisikleti* (Hikaye)</p> <p>Dünya <i>zamanla</i> hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmede özellikle de etkili olan <i>teknolojik gelişmelerdir</i>.</p> <p style="text-align: right;">Bilgin Adalı</p>	ERDEM
Milli Kültür	<p>29. Karagöz Televizyonda Canlanabilir (Sohbet)</p> <p>Şevket Rado'nun “modern tekniğin bütün imkanlarından faydalanılarak <i>televizyon</i> ekranına <i>Karagöz'ü</i> aktarmamızın zamanı gelmiştir” görüşünün belirtildiği metinde <i>teknolojik</i> imkansızlıklardan dolayı televizyona aktarılamayan pek çok yapıtımızın televizyona aktarılabilceği düşüncesi verilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">Şevket Rado</p>	TAV

Turkish Studies

	<p>30. Matematikle Uçuran Astronot Ali Kuşçu * (Biyografi)</p> <p>Dünya çapında bir bilim adamı olan <i>Ali Kuşçu</i>'nun tanıtıldığı metinde, yetiştirdiği öğrencilerden, Fatih Sultan Mehmet'in Ali Kuşçu ve başka <i>bilim adamlarına</i> da sahip çıkıp desteklemesinden bahsedilmiştir.</p> <p style="text-align: right;">H. Salih Zengin</p>
Doğa ve Evren	<p>31. Dünya Hep Güzel Kalsın (Röportaj)</p> <p><i>Küresel ısınmanın</i> anlatıldığı röportaj şeklindeki metinde, küresel ısınmanın ilk sebebi <i>sanayi</i> devrimi ve <i>endüstrideki</i> gelişmelere bağlanmıştır. Dolayısıyla doğaya daha dikkat edilmesi gerektiği ve de <i>teknolojik</i> ürünlerin daha dikkatli kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.</p> <p style="text-align: right;">Ada Defne Dokuzoğlu</p>

3.1. Ders Kitaplarındaki Bilim ve Teknoloji İçerikli Metinlerin Varlığı

Yöntem bölümünde de belirlenen kriterler doğrultusunda taranan 525 metinden 31 metnin bilim ve teknoloji ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bilim ve teknoloji içerikli belirlenen metinler taranan metinlere oranlandığında (31/525) %6 gibi bir oran çıkmaktadır. Bu oran ortalama 24 metinden oluşan tek bir kitaba uygulandığında kitap başına ortalama bir (1.44) metin düşmektedir.

Sınıflara göre bilim ve teknoloji içerikli metinler tasnif edildiğinde; 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında 15 metin (%3), 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında 7 metin (%1), 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında 12 metin (%2) olduğu gözlenmiştir.

Bilim ve teknoloji içerikli metinler belirlenirken geniş bir yelpazeden bakıldığına daha önce değinilmişti. Eğer ki doğrudan bilim ve teknoloji içerikli metinler yani ağırlıklı ve ana konusunu bilim ve teknolojinin oluşturduğu, bilim ve teknoloji hakkında bilgilendirici, bilim ve teknolojinin sadece olumlu yönünden bahseden metinler alındığında (9, 11, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23 ve 26 numaralı metinler çıkarılarak) şöyle bir durum çıkacaktı: 21 metin (21/525) %4, bu oran da tek bir kitaba uygulandığında ortalama bir metin (.96) düşmektedir.

Yelpazeyi daha da daraltarak yani müfredattan kaldırılan “Bilişim Teknolojileri” dersinin eksikliğini doldurmaya yönelik ve günümüz teknolojisiyle öğrencileri bilgilendirmeye yönelik metinler dikkate alınarak bilim ve teknoloji içerikli metinler tespit edilseydi metin sayısı yedi (7, 8, 10, 14, 25, 27 ve 28 numaralı metinler) olarak belirlenecekti. Bu da %1'lere karşılık gelecekti ve bu oran da 4 kitaba bir metnin (.24) düşebileceğini göstermektedir.

3.2. Bilim ve Teknoloji Temasının Varlığı

Taranan Türkçe ders kitapları arasında sadece üç tanesinde *bilim ve teknoloji* temasına yer verilmiştir. Bunlar ise 6. Sınıf Koza Yayınları, 6. Tuna Yayınları ve 8. Sınıf MEB Yayınları'dır. Bu üç kitabı taranan on yedi kitaba oranladığımızda (3/17) %18 çıkmaktadır. Bu oranın ise elbette düşük olduğu söylenebilir ama bilim ve teknoloji temasının seçmeli tema olduğunu, ayrıca ilgili programda on dört temanın daha seçmeli tema olarak yer aldığını, her

* Bu metinler dinleme metni ya da serbest okuma metni olarak kitaplarda yer edinmiştir.

temada iki temanın zaten zorunlu bırakıldığını (Atatürk teması ve her sınıfa mahsus özel tema), geriye kalan dört temanın on üç¹ temadan seçildiğini de dikkate almak gerekir.

3.3. İletişim Teması ve İletişim Temasındaki Bilişim/Teknoloji Metinlerinin Varlığı

Taranan Türkçe ders kitapları arasında sadece üç tanesinde *iletişim* temasına yer verilmiştir. Bunlar ise 6. Sınıf Pasifik Yayınları, 7. Sınıf MEB Yayınları ve 8. Sınıf Pasifik Yayınları'dır. Taranan kitaplara oranlandığında burada da (3/17) %18 gibi bir oran çıkıyor ama iletişim teması insanlarla iletişim, kültürel iletişim, aile iletişimi gibi alt temalardan oluştuğu için teknolojiyi doğrudan ilgilendiren sadece *kitle iletişim araçları* alt teması mevcuttur. Metinlere bu yönüyle bakıldığında 7. Sınıf MEB Yayınları'nda Ali Çolak'a ait *Sevgisiz, Işıksız ve Mektupsuz Kaldık* adlı metne rastlanılmıştır. Burada ise teknolojik bir ürün olan elektronik mektubun normal mektuba üstün geldiğinden bahsederek teknoloji olumsuz bir şekilde değerlendirilmiştir. Ayrıca aynı metin 6. Sınıf Tuna Yayınları'nda "Duygular" temasında işlenmiştir.

3.4. Diğer Temalardaki Bilim ve Teknoloji İçerikli Metinlerin Varlığı

Türkçe Programına göre on dört temanın varlığı dikkate alınarak *bilim ve teknoloji ile iletişim* temalarını çıkarırsak geriye kalan on iki temadan sekizinde (Atatürk, doğa ve evren, duygular, güzel sanatlar, kişisel gelişim, milli kültür, okuma kültürü ve zaman ve mekan) bilim ve teknoloji konularını içeren on yedi metne yer verilmiştir. Bu temalar içerisinde ise bilim ve teknoloji içerikli metinlere en fazla beş metinle "doğa ve evren" teması yer vermiştir. Fakat bu temadaki dört metin teknolojik gelişmeler ve sanayileşmenin doğa ve çevreye verdiği zararları anlatmıştır.

Bilim ve teknoloji içerikli metinlere en fazla yer veren bir başka tema da dört metin ile Atatürk temasıdır. Bütün sınıflarda zorunlu olan Atatürk temasındaki bu metinlerde daha çok Atatürk'ün bilim ve akla, gelişmek ve kalkınmak için sanayi ve teknolojiye verdiği önem işlenmiştir.

Ayrıca diğer temalardaki bilim ve teknoloji içerikli metin dağılımı ise şöyle gözlenmiştir: güzel sanatlar 2, milli kültür 2, duygular 1, kişisel gelişim 1, okuma kültürü 1 ve zaman ve mekan 1.

3.5. Metin Türlerine Göre Bilim ve Teknoloji İçerikli Metinlerin Varlığı

Hangi metin türlerinin hangi sınıflarda verilmesi gerektiği Türkçe Programında belirtilmiştir. Bu yönüyle düşünüldüğünde bilim ve teknoloji içerikli metinlerin farklı türlerle öğrenciye sunulması gerekir. Nitekim bu çalışmada bu metinlerin farklı türlerle öğrenciye sunulduğu gözlenmiştir. En fazla sunulan tür olarak yedi metinle *deneme* gözlenmiştir. Konu sınırlaması olmadığından ve kişinin duygularını rahat bir şekilde okuyucu ile paylaşma özelliği taşıdığından dolayı bilim ve teknoloji içerikli metinlerin en fazla deneme türüyle öğrencinin karşısına çıkması normaldir.

Ayrıca bilim ve teknoloji içerikli metinler, diğer türlerle de öğrencilerin karşısına şu sayıda çıktığı gözlenmiştir: söyleşi (sohbet) 5, biyografi 4, haber metni 4, makale 4, hikâye 3, mektup 1, münazara 1, röportaj 1 ve tiyatro 1.

3.6. Değindikleri Konuya Göre Bilim ve Teknoloji İçerikli Metinlerin Varlığı

Bilim, bilgi ve teknoloji denilince akla çeşitli konular gelmektedir. Teknoloji başta olmak üzere bütün yeni buluşlar bilim ve bilginin ürünü oldukları için bu çalışmada bilim ve bilginin

¹ Bu on dört tema içinde zorunlu temalar da bulunmaktadır. Her sınıfa mahsus bir zorunlu tema vardır. Geriye kalan on üç tema ise seçmeli tema olarak kullanılabilir.

ürünü olan her şeyi anlatan metinler incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda tespit edilen 31 metnin; 3'ü genel olarak bilim bilginin yaşamımızdaki önemi (1, 3 ve 4. metinler), 3'ü elektronik mektup -2'si olumsuz- (2, 23 ve 26. metinler), 2'si telefon (6 ve 12. metinler), 3'ü televizyon -2'si olumsuz- (9 ve 15 ve 28. metinler), 2'si uzay ve uzay bilimleri (18 ve 29. metinler), 4'ü teknoloji ve sanayinin çevreye verdiği zarar (19, 20, 21 ve 22. metinler), 3'ü geleceğe yönelik bilimsel ve teknolojik gelişmelerden (7, 8 ve 10. metinler), 3'ü gelişen bilim ve teknolojiden (14, 30 ve 31. metinler), 3'ü icat, buluş ve yaratıcılıktan (11, 13 ve 27. metinler), 2'si sinema (24 ve 25. metinler), 1'i elektrik-ampul- (5. metin), ve 1'i tren -ulaşım- (16. metin) ve 1'i bilgisayardan -olumsuz- (17. metin) bahsetmiştir.

4. SONUÇ

Çağımız bilim, bilgi ve teknoloji çağıdır. Bu çağda insanoğlu teknolojiye o kadar bağımlı olmuştur ki birkaç teknolojik ürün olmasa dahi aciz duruma düşmektedir. Teknoloji alanındaki gelişmeler özellikle 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başından itibaren hızla ilerlediği için yaşça genç olanlar teknoloji ile daha iç içe yetişmektedir.

Teknolojinin en iyi uygulanacağı yer ve en iyi geliştirilebileceği yer şüphesiz ki eğitimidir, eğitim kurumlarıdır. Teknoloji eğitimle eğitim kurumlarında gelişir, geliştirilir ve uygulanır. Aynı şekilde eğitim ve eğitim kurumlarında teknolojiden sonuna kadar yararlanır.

Bu durumun farkında olan Türk eğitim sistemi, tüm dünya ile birlikte, teknolojiden yararlanmaya ve teknolojiyi geliştirmeye çalıştı. Bu doğrultuda atılan en önemli adım; 20. yüzyılın sonundan itibaren eğitim müfredatına "Bilişim Teknolojileri" dersini bırakması ve bu alanda öğretmen yetiştiren "Bilgisayar Öğretmenliği ve Teknolojileri Eğitimi" programlarının açılması olmuştur.

Fakat atılan bu adımlar, 21. yüzyılın başında geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü bu dersin amaç ve kazanımları birey tarafından, teknoloji ile zaten iç içe olduğu için aile ortamında ya da yaşamında yerine getiriliyordu. İşte bu sebeplerle Milli Eğitim Bakanlığı "Bilişim Teknolojileri" dersini-yukarıda da değinildiği gibi, amaç, kazanım ve içeriğini geliştirip değiştirmek yerine-kaldırarak bu görevi diğer derslere yüklemiştir.

Bu dersler içerisinde bu görevi üstlenebilecek önemli derslerden biri de Türkçedir. Çünkü Türkçe, dersi her sınıf düzeyinde bulunmaktadır ve en fazla haftalık ders saatine sahip bir derstir. Bilim ve bilgiyi öğrenmenin en etkili yolu okuyarak, yaparak yaşayarak ve uygulayarak öğrenmedir. Türkçe dersi de amaç ve kazanımları kapsamında okuyarak, konuşarak, dinleyerek ve yazarak öğrenmeye dayalı bir derstir. Yani yaparak, yaşayarak ve uygulayarak öğrenmenin gerçekleştiği en önemli derstir.

İşte bunların gerçekleştiği yer de Türkçe ders kitaplarıdır. Bu sebeple bilim ve teknolojinin öğrenciye aktarılacağı önemli derslerden biri Türkçe ve Türkçe ders kitaplarıdır. Bu doğrultuda incelenen Türkçe ders kitaplarında bilim ve teknoloji, Bilişim Teknolojileri dersinin boşluğunu dolduracak şekilde, öğrenciye yeterince aktarılamamıştır.

Bu çalışmanın sonucunda gözlenmiştir ki bilimin önemi anlatılarak bilim ve teknolojideki gelişmelerden daha genel ifadelerle bahsedilmiş; şu anda en fazla insanlar tarafından en fazla ilgi gösterilen teknolojik ürünlere yer verilmemiş; daha çok sanayinin doğaya verdiği zarar, teknolojinin insanlara verdiği zarar üzerinde durulmuştur.

Ders kitaplarının geçerlilik süresinin beş yıl olduğu düşünüldüğünde, yeni yayımlanacak olan ders kitaplarının bu eksikliği dikkate alarak, müfredattan kaldırılan Bilişim Teknolojileri dersinin de boşluğunu doldurmayı hedefleyerek içerisine bu doğrultuda tema ve metinleri bırakması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Yay., Ankara 1989.
- ALKAN, Cevat, DERYAKULU Deniz ve ŞİMSEK Nurettin, **Eğitim Teknolojisine Giriş**, Önder Matbaacılık, Ankara 1995.
- ALKAN, Cevat., **Eğitim Teknolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara 1998.
- ARI, Gökhan (2011). “Türkçe (6, 7, 8. Sınıf) Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme / İzleme Metinleri İle Yazma Görevleri Arasındaki Tür Uyumu” **Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-**, Volume 6/3 (Prof. Dr. Ramazan Korkmaz Armağanı), Summer 2011 s.489-511.
- ARIKAN, Yüksel Deniz, “Bilişim Teknolojileri Öğretim Programı: Öğretim Elemanı Sunusu ve Sınıf Tartışması” (Ed: S. Şahin), **Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Özel Öğretim Yöntemleri I-II**, Pegema, Ankara 2010.
- EKİZ, Durmuş, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara 2009.
- ERGÜN, Mustafa ve DUMAN Tayip, “19. Yüzyılda Osmanlı Askeri Okullarının Ders Programları ve Ders Kitapları”, **Yeni Türkiye**, 7 (1996), s. 494-511.
- HORZUM, Mehmet Barış, **Öğretim Elemanlarının İnternet Destekli Eğitime Yönelik Düşünceleri: Sakarya İli Örneği**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2003.
- HOŞCAN, Yaşar, “Bilgi Toplumu ve Bilişim Teknolojileri” (Ed: Y. Hoşcan), **Bilgisayar 1**, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1244, Eskişehir 2001.
- KESİM, Mehmet, “Herkes İçin Her Yerde Her Zaman Etkin Öğrenim: E-Öğrenme”, **Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, 23-25 Mayıs 2002 [Sempozyum CD’si kullanılmıştır].
- MEB, **Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği**, 2012 , (Resmi Gazete, 31 Aralık 2009) http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27449_0.html (ET: 9 Mayıs 2012).
- MEB, **İlköğretim Bilgisayar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı**, 2007, <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/> (ET: 21 Ağustos 2011).
- MEB, **Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu**, MEB Yayınları, Ankara 2006.
- OKUR, Alpaslan, “Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Türsel Özellikleri” (Ed. H. Ülper), **Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri**, Pegema Yayınları, Ankara 2010.
- ŞİMŞEK, Nurettin, **Öğretim Yazılımları**, Siyasal Kitapevi. Ankara 1998.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi**, 2010, http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=802 (ET: 21 Ağustos 2011).
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **Yeni Uygulamaya Konulan İlköğretim Kurumları Derslerine Ait Öğretim Programları ve Haftalık Ders Saatleri Çizelgesine İlişkin Hususlar**, 2007 http://canakkale.meb.gov.tr/duyurular/E_Okul_Projesi/2007_ogrt_yili_ilkogretim_kurumlari_derslerine_iliskin_hususlar.pdf (ET: 21 Ağustos 2011).
- Tebliğler Dergisi**, 2587. Sayı, 2006, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Tebliğler_Dergisi/2587.pdf (ET: 24 Mayıs 2012).

Tebliğler Dergisi, 2596. Sayı, 2007,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Tebliğler_Dergisi/2596.pdf (ET: 24 Mayıs 2012).

Tebliğler Dergisi, 2606. Sayı, 2008,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Tebliğler_Dergisi/2606.pdf (ET: 24 Mayıs 2012).

Tebliğler Dergisi, 2640. Sayı, 2011

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Tebliğler_Dergisi/2640.pdf (ET: 24 Mayıs 2012).

TEMİZYÜREK, Fahri ve BALCI, Ahmet, **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları**, Nobel Yayınları, Ankara 2006.

YALIN, Halil İbrahim, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Nobel Yayınları, Ankara 2000.

YILDIZ, Cemal vd., **Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi**, Pegema Yayınları, Ankara 2010.